

СТАНОВИЩЕ

от д.с.н. Андрей Викторов Бунджулов – доцент в катедра „Икономическа социология“ в

УНСС

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност

„доцент“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление: 3.1 Социология, антропология и науки за културата

Социология – Социология на тялото

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26.06.2020 г. и в интернет-страницата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Социология и науки за човека“ към Философско-исторически факултет се е явил един кандидат: гл. ас. д-р Нина Василева Николова от катедра „Социология и науки за човека“ към Философско-историческия факултет на Пловдивския университет. Представеният комплект от текстове и документи е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Кандидатката е приложила списък от научни трудове. От тях 15 статии и две монографии, от които последната представлява хабилитационен труд, са предназначени специално за настоящия конкурс. Те са отделени от отчетените при придобиване на научната степен „доктор“. От приложената справка е видно, че кандидатката покрива изискванията и наукометричните показатели за академичната длъжност „доцент“.

Няма да се спирам на биографията на кандидатката, ще отбележа няколко момента, свързани с конкурса. По-голямата част от преподавателската дейност на д-р Нина Николова е в Пловдивския университет, където тя чете курсове по *Социология на тялото*, *Историческа социология на политиката (анатомополитика)* и др., които се приемат с интерес от студентите. Нина Николова е инициатор и организатор на извънаудиторни и междууниверситетски семинари и практики; проявява сериозен ангажимент в научното ръководство на дипломанти, научно-изследователската работа със студенти и докторанти;

участва в авторитетни научни проекти и форуми. Не мога да не спомена и нейната преводаческа дейност, отличена с награда от Съюза на преводачите в България (2016 г.).

Социологията на тялото – какъвто е и тематичният фокус на този конкурс – е във фокуса на нейните изследователски интереси още от студентските години. Ще припомня темата на дипломната ѝ работа *Тялото в структурите на властта*, а по-късно и темата на докторската ѝ дисертация *Политанатомия на модерния човек: към социология на живото тяло*. Това е пример за последователност и надграждане на усилия в едно, впрочем недостатъчно изследвано, поле. Ако се върнем към монографията ѝ *Политанатомия на модерния човек* (Николова, 2001) в контекста на хабилитационния ѝ труд *Excrementum. Сетива на близостта*, който наскоро бе публикуван от Издателска къща „Критика и Хуманизъм“ (Николова, 2020), ще видим, че някои от основните методологически инструменти и подходи, които са били изработени още в тази, първа монография, сега са приложени в хабилитационния ѝ труд; имам предвид съчетаването на Фукоянската аналитика на тялото като мишена на власт, Хусерловия феноменологически анализ на „живото тяло“, както и рефлексивната социология на Бурдийо, особено неговото понятие „хабитус“. Всичко това намира израз в търсенето на пресечни точки между аналитика на властта, инкорпорирана в телата, и феноменологическия и социологическия анализ. В *Excrementum* откриваме изместване на фокуса от тялото през призмата на диспозитивите, най-вече на дисциплинарната и символната власт (сетивата на дистанцията), към тялото, разгледано през призмата на сетивата на близостта.

Несъмнено Нина Николова е изследователка със свой почерк и принос в българската социологическа общност. Социологията на тялото е проблемна ос, така да се каже, запазена марка на нейното творчество. Тази проблематика звучи може би екстравагантно в ушите на не малко изследователи. По собствените ѝ думи: „едно твърде неконвенционално разбиране за социология, доколкото рефлексивно-социологическият подход е съчленен, от една страна, с психоаналитичната, а от друга – с феноменологичната изследователска визия“ (*Excrementum*, 9), още повече, когато този методологически подход е приложен към анализа на конкретни изследователски области, предмети и обекти – световите на обонянието и на вкуса, на допира (т.нар. сетива на близостта) и световите на зрението и на слуха (т.нар. сетива на дистанцията); мотиви и теми от Фройдовата психоанализа – „отвращението като бивше желание“, „изтласкването на желанието“, „бившето желание като несбъднало се

наслаждение“, „забраната и изкушението“ и пр.; целенасочено търсеното „късо съединение“ между естетически, морални, афективни, сетивни полюси (на усещания) – homo hapticus и homo hygienicus, „екскременти и парфюми“, „тоалетната и жената“ като символни топоси (на модерната култура), „горницата и долницата“ (на социума), „публичното и частното“, „видимото и невидимото“; „дивото тяло“ и „опитоменото тяло“ (на спорта), „масата-утроба“, „частното“ пространство, „комуналката“, „опашката“, „бившите“ (на социализма) и пр. Разбира се, това са търсени афекти-провокации, не като някакво „оригиналичене“, а като – ще повтора – подход на изследване, анализ, с оглед разкриване на абектите [abject] и предметите в необичайна социологически ракурси, подстъпи, иначе оставащи незабелязани от „конвенционалната социология“.

Бележки и препоръки

Първо, бих искал да поставя един по-общ въпрос: за конструирането, чрез *трансгресията*, на тялото като *асоциално*, но не *извънсоциално* – т.е. като тяло, намиращо се на границата на социалното и дори отвъд нея, оставащо обаче в социалните пространства. Нещо повече, в съществен смисъл конституиращо социалните пространства като пространства на ексцес, трансгресии, очертаващи територии и анклави на другост (хетеротопичност). Трансгресии, очертаващи и усилващи, чрез проблематизирания и обезсилвания, антиномиите биологично – социално, природно – културно, частно – публично, нормално – аномално. Сетивности-практики-опити-граница, възпроизвеждащи се не *негативно* – чрез *отричането* или *съпротивата* срещу норми и правила, налагани от разнородни властови апарати, а *позитивно*, чрез самите актове на прекриване/престъпване на границите, чрез които последните се полагат, възпроизвеждат и трансформират. Един мотив, който откриваме още у ранния Фуко (в неговия прочит на Сад и Батай в *Предговор към трансгресията*, 1963 г.), макар и по-късно трансформиран в темите за дисциплинарната власт, „универсалния юридизъм на модерното общество“ и пр. Но може би тъкмо поради това, че остава фокусирана в полето на анатомополитиката, Н. Николова загърбва проблема за трансгресията, въпреки че той да има своето място в изследваното поле. От това, струва ми се, е загубила нейната социология на тялото.

Второ, изкушавам се да кажа нещо и за анализите на социалистическото общество. Намирам за интересна идеята за „масата-утроба“ като „друго тяло“ на социалистическата

маса – „спряло“ или „чакащо“ на „безкрайната опашка на социализма“, която „присъства в публичните пространства, но няма публично битие“ (*Excrementum*, 136–138). Но тази идея остава някак схематично поднесена, като обратна страна на „масата-огледало“. Не са ли опашките при социализма обаче онази хранителна среда, в която се зараждат и разпространяват особени мрежови отношения и мотивации, възпроизвеждани от, но и компенсиращи „икономиката на дефицита“, подриващи официалната публичност чрез полуосветените или неосветените места, оставащи политически и идеологически непрозрачни и заклеймени от официалния дискурс като „буржоазни отживелици“, „отрицателни явления“? В този смисъл частните пространства, зоните и ниши, не само че не могат да бъдат премахнати при социализма, дори и във времето на „класическата система“, те играят своята конструктивна, позитивна роля тук, доколкото са породени от хибридни, кентаврични мрежови образувания, включващи както апаратни дейци, квазипазарни посредници, така и хора от улицата, проявяващи изобретателност – „мрежа на антидисциплината“, симулираща и заиграваща с „дисциплината и съзнателността“?

В заключение: научно-изследователската и преподавателската дейност на Нина Николова съдържа оригинални приноси в едно значимо, неразработено достатъчно поле. Впечатленията ми от съвместната ни работа по изследователски проекти, от участията ѝ в научни форуми, отзивите за преподавателската ѝ дейност ми дават основание да заявя, че тя е авторитетен учен и преподавател. Убеден съм, че нейната кандидатура отговаря изцяло на критериите за заемане на академичната длъжност „доцент“ съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

19 ноември, 2020 г.

Изготвил становището:

(доц. д.с.н. Андрей Бунджулов)